

3.11.2022

Opetus- ja kulttuuriministeriö
lausuntopalvelu.fi

Asia: **Lausuntopyyntö korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategiasta**

Viite: Lausuntopyyntönnö VN/8330/2022

Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategiaksi. Lausunnot pyydetään antamaan vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuu lausuntopyyntöön viimeistään 4.11.2022. Tavoitteena on julkaista Kansallinen korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategia Korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon seminaarissa Tampereella joulukuun 2022 alussa. Kansallinen strategia kirkastaa korkeakoulujen roolia jatkuvassa oppimisessa.

Hallitusohjelman mukaisesti kuluvalle hallituskaudella toteutetaan jatkuvan oppimisen parlamentaarinen uudistus. Yhtenä parlamentaarisen ryhmän jatkovalmistelua edellyttävänä linjauksena oli korkeakoulujen ja oppilaitosten nykyisen työikäisille kohdennettavan koulutustarjonnan uudistaminen. Jatkuvan oppimisen mahdollisuuksien tarjoamista ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tehtävänä vahvistettiin vuonna 2019 voimaan tulleilla korkeakoululakien muutoksilla.

Keskeisimpiä tavoitteita ovat väestön osaamistason nousu, työllisyysasteen paraneminen, osallistumisen tasa-arvon lisääntyminen sekä osaavan työvoiman saatavuuden paraneminen. Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen roolin kirkastamisen edellyttää muun muassa korkeakoulutuksen tarjonnan joustavoittamista siten, että ne mahdollistavat nykyistä paremmin esimerkiksi työn ja opiskelun vuorottelun.

Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategian teemat on valmisteltu yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön, korkeakoulujen johdon, henkilöstön ja opiskelijoiden sekä sidosryhmien kanssa. Strategian valintoja ohjaavia linjauksia on tuotettu opetus- ja kulttuuriministeriön asettamassa työryhmässä ja niitä on arvioitu ja jatkojalostettu verkkokonsultaatioissa ja teemaseminaarissa satojen ihmisten kanssa yhdessä.

Korkeakoulujen jatkuvan oppimisen tarjonta nyt

Kommentit lukuun 1:

Luvun 1 johtopäätökset nykytilasta ovat pääpiirteiltään oikeita. Jatkuvan oppimisen tarjonta on kokonaisuutena vaikeasti hahmottuva. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen rooli korkeakoulutetun työvoiman ja osaamisen kasvattamisessa tulee laajenemaan edelleen ja siksi on tärkeää, että korkeakoulut pystyvät vastaamaan tähän tarpeeseen.

Tarvitaan

- jatkuvan oppimisen rahoitusvastuiden selventämistä
- korkeakoulujen perusrahoituksen vahvistamista

3.11.2022

- lisää tietoisuutta opiskelumahdollisuuksista niin yksilöille, viranomaisille kuin työnantajille
- eri toimijoiden välisen yhteistyön esteiden purkamista
- opetus- ja tki-henkilöstön täydennyskoulutusta muun muassa ohjausosaamisessa
- pedagogisten mallien pilotointeja ja kehittämistä ja
- yleisesti arvostuksen lisäämistä täydentäviä opintoja kohtaan.

Tällä hetkellä yleinen tietoisuus korkeakoulujen tarjoamista opiskelumahdollisuuksista on ohut. Tämä johtaa helposti siihen, että koulutuksen kysyntä on paikoin niin pientä, että suunniteltua koulutusta ei pystytä toteuttamaan. Myös jatkuvan oppimisen rahoittamisvastuut ovat edelleen epäselvät, sillä niistä ei ole jatkuvan oppimisen parlamentaarisen työn osana tehty edelleenkään ratkaisuja. Julkisella sektorilla, kuten sote-alueilla, on osaamisen kehittämisessä valtava tarve, mutta eurot ovat määrällisesti riittämättömät henkilöstön kouluttamiseen.

Tilastot osoittavat, että korkeakoulujen avoin koulutus on lisännyt suosiota osaamista täydentävänä koulutuksena. Näissä opinnoissa henkilölle kohdistuvat maksut ovat olleet kohtuullisia. Myös korkeakoulujen järjestämille pienemmille osaamiskokonaisuuksille (esimerkiksi diplomiopinnoille) on kysyntää, jos koulutukselle löytyy maksaja. Nykytilanteessa työikäiselle väestölle suunnattuja koulutuksia pystytään toteuttaa sen mukaan, millainen on kysyntä tai miten paljon perusrahoitusta pystytään käyttämään muihin koulutuksiin kuin tutkintokoulutukseen. Korkeakoulujen reaalisen rahoituksen määrä ei ole juurikaan noussut viime vuosina, vaan rahoituksen kokonaistaso on pysynyt paikallaan. Työikäisen väestön koulutusten kehittämistyöltä ja toteutukselta puuttuu pitkäjänteinen rahoitus.

Korkeakoulutuksen erilaisten koulutusmuotojen tarjonta on jo lavea. Pedagogisilla ratkaisuilla voidaan vastata nykyistä paremmin työn ja opiskelun vuorottelun tai työn ohessa opiskelun ja oppimisen mahdollisuuksiin. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii oppinnollistaminen, jossa on mahdollista yhdistää opinnot työelämäläheisesti.

Arvostus tutkinto-opintoja kohtaa täydentävinä opintoina on ollut ja on edelleen korkea niin yksilöllä kuin työnantajalla. Tässä muutoksen aikaan saaminen on pitkän tien takana, mutta ei mahdotonta. Työhön tarvitaan kaikkia – oppilaitoksia, työnantajia ja eri viranomaistahoja. Tarvitaan lisää tietoisuutta ja paikkoja kertoa mahdollisuuksista osaamisen kehittämiseksi. Opintojen suunnittelun tukemiseksi on vahvistettava ohjausosaamista ja -toimintaa.

Miksi korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategia?

Kommentit lukuun 2:

Jatkuvalta oppimiselta puuttuu uskottava rahoitussuunnitelma, siksi tarvitaan strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma. Strategiassa on esitettävä aitoja toimia, joilla jatkuvan oppimisen rahoitusta ja järjestämistä pystytään mittavasti lisäämään. Jos rahoitus ei kasva, niin myöskään korkeakouluilla ei ole kantokykyä vahvistaa työikäisen väestön koulutustarjontaa ja -mahdollisuuksia.

3.11.2022

Tarvitaan jatkuvan oppimisen käytäntöjen edelleen kehittämistä ja yhtenäistämistä, jotta korkeakoulut ja henkilöstö voivat sitoutua niihin ja välttyään keskenään ristiriitaisilta toiminnan malleilta. Parhaimmillaan yhteistyö eri koulutusasteiden kesken purkaa toiminnallisia päällekkäisyyksiä vastuiden selkeytyessä. Jatkuvan oppimisen kehittämistyötä ei pidä tehdä ainoastaan koulutusmuodoittain vaan läpileikkaavasti.

Mahdollisuudet oppia uusia asioita työssä haastavat korkeakouluja tunnistamaan osaamista paremmin. Tämä vaatii syvempää yhteistyötä korkeakoulujen ja työelämän kesken ohjauksen ja osaamisen tunnistamisen kehittämisessä. Tarvitaan opetus- ja tutkimushenkilöstön ohjausosaamisen vahvistamista.

Kuva jatkuvan oppimisen tarpeesta on toki jaettu eri sidosryhmissä, mutta yhdessä asian eteenpäin vieminen tai tiedottaminen on ollut strategian valmistelutyössä heikkoa.

Kansallinen korkeakoulujen jatkuvan oppimisen strategia

Vastaako strategiassa esitetty visio tulevaisuuden tarpeisiin? Mitä muuttaisitte?

Strategiassa on lisättävä toimia eri koulutusasteiden välisen yhteistyön lisäämiseksi.

Visio on lähtökohtaisesti oikea ja kaunis pyrkimyksissään. Ei riitä, että korkeakoulut toteuttavat vision mukaisia toimia vaan vision toteutuminen edellyttää yhteiskunnan eri lohkojen yhteistyötä ja yhteisiä toimia esimerkiksi työhallinnon ja eri koulutusasteiden ja -muotojen välillä. Vain siten saavutetaan tahtotilan mukainen toiminta, parannetaan jatkuvan oppimisen toteutumista laajamittaisesti ja löydetään konsensus muun muassa rahoituksesta.

Visiot ja strategiat jäävät helposti paperiksi. Toteutukseen tarvitaan kannusteita niin korkeakouluille, yksilölle, työnantajille kuin eri alueille.

Muodostuuko tavoitealueista 3+1 korkeakoulujen jatkuvaa oppimista strategisesti oikean suuntaisesti ohjaava kokonaisuus?

Kokonaisuus on oikea. Jotta strategia toteutuu, tarvitaan

- jatkuvan oppimisen rahoitusvastuiden selventämistä,
- korkeakoulujen perusrahoituksen vahvistamista,
- lisää tietoisuutta opiskelumahdollisuuksista niin yksilöille, viranomaisille kuin työnantajille,
- eri toimijoiden välisen yhteistyön esteiden purkamista,
- opetus- ja tutkimushenkilöstömäärän lisäämistä,
- opetus- ja tki-henkilöstön täydennyskoulutusta muun muassa ohjausosaamisessa,
- pedagogisten mallien pilotointeja ja kehittämistä,
- yleisesti arvostuksen lisäämistä täydentäviä opintoja kohtaan.

3.11.2022

Kommentit tavoitteeseen 1. Selkeä asiantuntijana kehittymisen ja pätevöitymisen polku

Kannatamme tarjonnan selkeyttämistä ja maahan muuttavien osaamisen tunnistamisen sujuvoittamista.

Tavoitteet pienemmistä osaamiskokonaisuuksista ja erikoistumiskoulutuksien joustavoittamisesta tervetulleita ehdotuksia. Edellyttää korkeakoulujen rahoituksen vahvistamista ja myös työmarkkinoiden ja yksilön syvempää ymmärrystä tutkinnon jälkeisen koulutuksen mahdollistavuudesta osaamisen kehittämisessä.

Kansallista opetus- ja kulttuuriministeriön tukemaa SIMHE-toimintaa (Supporting Immigrants in Higher Education in Finland) on hyödynnettävä paremmin koko Suomen korkeakoulukentällä ja viranomaisyhteistyössä. SINMHE-palveluiden tavoitteena on sujuvoittaa korkeasti koulutettujen, eri statuksilla olevien maahanmuuttajien ja ulkomaalaistaustaisten aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä korkeakoulutukseen ohjautumista, tutkinnon suorittamista sekä työllistymistä suomalaisille työmarkkinoille kansallisesti ja alueellisesti.

Kommentit tavoitteeseen 2. Korkeakoulutuksen avoimuus lisää saavutettavuutta

Kannatamme tavoitteita. Korostamme, että avoimen väylän opintojen maksuratkaisuissa on pidettävä kiinni tutkinto-opiskelun maksuttomuuden periaatteesta myös niissä tapauksissa, kun avoimen koulutuksen kautta tulee valituksi tutkintokoulutukseen. Koulutussetelimallin käyttöönottoa on syytä selvittää ja arvioida. Koulutusseteli tukisi myös niiden nuorten opintoja, jotka eivät mahdollisesti koskaan päädy tutkinto-opiskelijaksi. Koulutussetelimalli vaatii resursseja.

Kommentit tavoitteeseen 3. TKI-ratkaisuja oppivien työyhteisöjen uudistumiseen

Kiinnostava ehdotus ja tarkemman selvittämisen ja pilotoinnin paikka.
Kommentit tavoitteeseen +1. Digitaalinen palveluympäristö kohtaamispaikaksi

Kannatettavia esityksiä, mutta vaatii lisäselvitystä ja suunnittelua, esimerkiksi korkeakoulujen Digivisio 2030 hankkeessa.

Strategian avaintulosmittarit: Ovatko esitetyt seurantatiedot mielestänne oikeat ja riittävät?

Ei kantaa.

3.11.2022

Muut mahdolliset kommentit:

Rahoitusratkaisut puuttuvat tässäkin strategiatyössä. Korkeakoulujen perustoiminta toimii jo ns. negatiivisena (perusrahoitus) ja sitä paikataan ulkopuolisella rahoituksella, jos pystytään. Rahoitusmalleissa on jatkuvan oppimisen osuus mittarina, mutta uutta rahaa kuormaan ei ole lisätty uuden tehtävän myötä.

Jatkuva oppiminen edellyttää toteutuakseen korkeakoulujen rahoituksen lisäystä. Korkeakoulujen on pystyttävä ennakoivasti valmistautumaan edessä oleviin muutoksiin muun muassa kouluttamalla henkilöstöään ja lisäämällä palveluja myös työikäinen väestö huomioon ottaen.

Esitys tuo opettajille uusia tehtäviä muun muassa laajentuvien opiskelijaryhmien myötä. Opettajille tarvitaan ensin jatkokoulutusta: kun työelämästä tulee opintoihin osaajia, niin opetushenkilöstön täytyy osata vielä enemmän. Tällä työtahtimäärällä opettajien oma asiantuntijuus alkaa jäädä jalkoihin ja siihen Suomella ei ole varaa.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutuspolitiikan johtaja

Hannele Louhelainen
erityisasiantuntija